

DE ZONDEBOK-POLITIEK VAN JEAN-MARIE LE PEN

DE OPKOMST VAN EXTREEM-RECHTS IN FRANKRIJK

De extreem-rechtse partij het Front National van Jean-Marie Le Pen behaalde bij de Franse presidentsverkiezingen van 24 april jl. een score van 14.41% van de stemmen. Een schokkende uitslag, die de vraag oproept wat er aan de hand is in het land dat veel Nederlanders kennen als het 'La douce France' van hun zomervakantie. Frits de Lange, predikant te Parijs, sprak met Thijs Berman, journalist in de Franse hoofdstad, die voor IKON-t.v. een reportage maakte over de Front-National-beweging van Le Pen (KENMERK van 25 april jl., Ned. 3), en deze partij een aantal maanden van dichtbij heeft gevolgd. Het onderstaande artikel is een verslag van hun gesprek.

JANMAAT IN HET CATSHUIS

Als alle Europese landen in de jaren tachtig kampt Frankrijk met grote problemen: een grote werkloosheid, botsende culturen, een toenemend gevoel van onveiligheid en angst voor de toekomst. De klassieke Franse politieke partijen weten er geen afdoende antwoord op: zowel links als rechts faalden de afgelopen 7 jaar, en kregen de rekening tijdens de presidentsverkiezingen van de vorige maand gepresenteerd. Maar Jean-Marie Le Pen won en profiteerde van dit politieke vacuüm. Want hij weet de oplossing voor alle problemen. Er is één zondebok, de 'immigré'. Een vage term, waar zo'n 6,8% van de Franse bevolking onder valt: voornamelijk Noord-Afrikaanse gastarbeiders, in de jaren zestig met open armen ontvangen als versterking van de nationale economie, maar nu eenvoudig 'te veel'.

'Janmaat in het Catshuis' — het zou nu in Nederland een lachwekkende tekst zijn. En toch trof je de Franse pendant levensgroot overal in Parijs op immense reclameborden aan: 'Le Pen à l'Elysée'. En al heeft hij dát doel in mei 1988 niet bereikt, toch kun je zeggen dat Le Pen de verkiezingen heeft gewonnen, al zit Mitterand nu op het kussen. Zo'n 15% van de behaalde stemmen, maar dat is slechts een gemiddelde: in sommige streken van Frankrijk scoorde het Front National het dubbele. Met name in het door Nederlanders zo geliefde Zuiden. De stad Fréjus bijvoorbeeld gaf een percentage van 28% te zien, en Marseille 30%. Jean-Marie Le Pen loopt zich al warm om bij de volgend jaar te houden gemeenteraadsverkiezingen burgemeester van deze laatste stad te worden. Na Parijs en Lyon de derde stad van Frankrijk...

EEN MASSABEWEGING

Het Front National is een massa-beweging geworden. De aanhangers van Le Pen zijn niet meer te localiseren in leeftijdsgroepen of in bepaalde sociale milieus. Wie een extreem-rechtse bijeenkomst meemaakt, bevindt zich tussen keurig geklede Franse gezinnen uit de middenklasse, die je groeten in de supermarkt en waarmee je

een praatje maakt op straat. Alle stereotypen van een soort bekrompen kleinburger of agressieve zwarthemd moet je overboord zetten. Het symbool voor de Le Pen-aanhangers is geen hakenkruis, maar de lieflijke Jeanne d'Arc gedrapeerd met de nationale driekleur. Van de Le Pen-stemmer kun je nauwelijks nog een sociologisch plaatje maken: je zou het zelf kunnen zijn.

Maar als Jean-Marie Le Pen het podium betreedt dan worden opeens alle armen naar hem uitgestrekt. Dan veranderen al die gemiddelde Fransen, die hun kinderen naar de bijeenkomst hebben meegenomen als gold het een dagje uit, in een uitzinnige massa. 'Jean-Marie! Jean-Marie!' roepen ze. Niet militair-scanderend, maar smachtend en smekend. Alsof Le Pen een soort Verlosser zou zijn, die hen zal redden uit de ellende. En zo lijkt het ook: er hangt een apocalyptische sfeer om Le Pen. 'Le Pen vite!' lees je overal op straat gekalkt. Want hij is de enige die Frankrijk uit de klauwen van het communisme, de Arabieren, en wie ook maar bedreigend lijkt, kan redden. Le Pen gedijt goed bij het Slechtste van het Slechtste.

FASCISTEN?

Zijn de kiezers van Le Pen nu fascist? Dat ligt eraan, wat je onder dat woord verstaat. Ze hebben in elk geval hun stem uitgebracht op een politiek programma dat een ultra-conservatieve economische en sociale politiek voorstaat; afschaffing van alle subsidies, alsook van de kinderbijslag. Daarvoor in de plaats een salaris voor moeders met meer dan drie kinderen. De doodstraf moet weer worden ingevoerd, vindt het Front National, en alle homoseksuele AIDS-lijdens moeten maar in speciale SIDA-toria worden geïsoleerd. Le Pen voert een pleidooi voor twee verschillende sociale systemen in hetzelfde Frankrijk: één voor de Fransen, en ook door hen betaald, een tweede voor de immigranten, ook door henzelf bekostigd (maar zeker veel goedkoper, gezien hun inkomenspositie!). Een systematische achterstelling van de immigranten, dus als het gaat om huisvesting, werkgelegenheid, gezondheidszorg, onderwijs. Overal geldt: 'Les Français d'abord'. Het woord apartheid is hier echt op zijn plaats. En wie denkt niet aan het Duitsland van de jaren dertig terug als hij het affiche tegenkomt: '3 miljoen werklozen, dat is 3 miljoen vreemdelingen te veel'. Het Front National pleegt gewoon plagiaat: dezelfde tekst gebruikte de NSDAP immers in de jaren dertig al in het Duitsland van Hitler?

EEN FATSOENLIJK MASKER

Maar Le Pen oogt zo eerbaar en fatsoenlijk! Op zijn verkiezingsbijeenkomsten beperkt hij zich tot een lof-rede op nationale waarden als Travail, Famille en Patrie en zal hij zich niet te buiten gaan aan racistisch ressentiment. Maar het is een masker, dat Le Pen heeft opgezet sinds de parlementsverkiezingen van maart 1986, toen het Front National zijn entree maakte in het Franse parlement. Zijn partij-kader is ook dringend geïnstrueerd om naar buiten toe een democratisch-parlementair gezicht te zetten en een 'keurig' imago op te bouwen. Maar in de wandelgangen van de Assemblée Nationale klinkt het wel eens anders: 'Als we straks dertig procent zullen hebben, dan kan er best eens een Arabier worden doodgeschoten...' Hetgeen trouwens al mondjesmaat gebeurt, door Le Pen-aanhangers die minder tactisch gevoel voor nuance bezitten en hun daad niet anders weten te verantwoorden dan met een: 'wij zijn racist. Wij houden niet van Arabieren'.

En ook Le Pen zelf weet niet altijd de schijn van het fatsoen hoog te houden. Bij tijd en wijle krijgt hij last van antisemitische oprispingen. Zo denkt hij dat de Franse pers een complot tegen hem smeedt en noemt hij 'toeval-lig' met naam en toenaam een viertal journalisten. Met een joodse naam, dat wel. 'Maar', zo verdedigt hij zich, 'ik ben toch geen antisemiet als ik niet van de schildere-rijen van Chagall houdt of van de wetten van Fiterman en Veil?' Een journaliste van het blad Globe wist onlangs het vertrouwen van de Front-Nationaleider te winnen en werd door hem op een diner onthaald. Het werd besloten met het neurien van de hymne van de SS. Een grapje... En de gaskamers dan? Ach, 'un point de détail...', aldus een geruchtmakende uitspraak van Le Pen begin dit jaar, nu in Frankrijk al weer vergeten.

NIET VAN VANDAAG OF GISTEREN

Le Pen werd in 1928 in een vissersgezin in Bretagne geboren. Zijn vader kwam in 1942 om, doordat zijn vissersboot toevallig op een mijn liep. Hij stierf dus — zo laat Le Pen nooit na te vermelden — 'voor het vaderland'. En zijn zoon sloot zich vervolgens naar eigen zeggen aan bij het verzet. Maar Jean-Marie Le Pen was zestien toen de oorlog afliep, en het Bretonse verzet weet van niets. Le Pen houdt echter met overgave vast aan de collectieve Franse mythe als zou heel Frankrijk met de Gaulle tegen de Duitsers hebben gevochten en niet de helft van zijn natie onder maarschalk Pétain met de nazi's hebben gecollaboreerd.

Al tijdens zijn studententijd leidde Le Pen extreem-rechtse groepen, en ging hij in Parijs op de vuist met linkse studenten. Op allerlei manieren kwam hij onder-tussen aan de kost. Maar zijn gloriëtijd begon toen hij als vrijwilliger naar Korea en Vietnam kon om daar tegen de communisten te vechten. Daar, en later in Algiers, bouwde hij zijn imago op van oud-strijder, dat hij nu zorgvuldig koestert, al heeft hij nooit een schot gelost.

In 1956 werd Le Pen in het Franse Parlement geko-zen. 'De Benjamin in de Franse politiek' zoals hij nu nog trots zegt, bezette een zetel voor de extreem-rechtse partij van Pierre Poujade. Maar toen de onafhankelijkheidsoorlog met Algiers uitbrak haastte hij zich naar het front als luitenant bij de inlichtingendienst. Later bleek hoe hij zich daar schuldig heeft gemaakt aan martelin-gen: met stroomstoten, of door benzine over het gezicht van Algerijnse gevangenen te laten lopen en vervolgens in brand te steken. 'Ik heb niets te verbergen', gaf hij later als commentaar. 'Ik heb gemarteld omdat het moest'. Verscholen ook de nazi's zich niet op dezelfde manier achter hun meerderen? Niet alleen bij Eich-mann, ook bij Le Pen stuit je op de 'banaliteit van het kwaad' (Hannah Arendt). Maar de kater over het ver-lies van Algerije wordt nog door miljoenen Fransen gedeeld en er was altijd wel iemand te vinden die Le Pen de hand boven het hoofd hield: de carrière van de 'mar-telende volksvertegenwoordiger' is er niet door ge-schaad.

Het Front National is in Frankrijk even geaccepteerd in het politieke spectrum als de Centruumpartij in Neder-land wordt doodgezwegen en in de ban wordt gedaan. Hoe kan het ook anders in een land waar extreem-rechts niet van vandaag of gisteren is. Vanaf de affaire Dreyfus in 1894, via de Action Française en het antisemitisme van Louis Drumont aan het begin van deze eeuw, tot en met Vichy-regering die met de nazi's collaboreerde, heeft het racisme in Frankrijk zijn spoor achtergelaten.

DE KERKEN EN LE PEN

Ook in de kerken heeft Le Pen zijn aanhang. De ultra-orthodoxe integrist Mgr. Lefèvre kiest weliswaar niet openlijk partij voor het Front National, maar zijn kerk-volk des te meer. En hijzelf zal nooit nalaten te zeggen dat het goed ging met de kerk in het Spanje van Franco. Wie met kerklieden spreekt die pro Le Pen zijn, krijgt een ideaalbeeld van Frankrijk voorgeschoteld dat sterk op het dictatoriale Spaanse verleden georiënteerd is. De katholieken dromen van een centralistisch gestuurde,

anti-democratische staat, waarin het heimwee naar pre-industriële tijden zijn kans weer krijgt en de moederlijke deugden verheerlijkt zullen worden. Een tijd, waarin iedereen weer in God gelooft en de morele orde weer duidelijk is en heilig.

Tot aan 1986 opende Le Pen zijn bijeenkomsten ook stevast met het laten opdragen van een mis. Een gebruik, dat hij tijdens zijn laatste massa-manifestatie in de Parijse Tuilerieën hernam. De katholieke aanhang van Le Pen ontloopt zich als een broedplaats van ultra-conservatief royalisme: je ontmoet die groep Fransen die het nog steeds niet kan verdragen dat Frankrijk in 1789 aan de decadente revolutionaire idealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap ten offer is gevallen.

Maar de extreem-rechtse beweging wordt niet alleen gesteund in de Franse Rooms-Katholieke kerk, maar daar ook stellig weersproken. De aartsbisschop van Parijs, Mgr. Lustiger bijvoorbeeld noemt het Le Pen-isme 'een ziekte' van een samenleving, waarin 'het anti-christelijk heidendom van de Action Française van het begin van deze eeuw herleeft'. Een oordeel die hij deelt met de voorzitter van de Franse bisschoppensynode, kardinaal Decourtray van Lyon. En de aartsbisschop van Marseille, de stad waar één op de drie Fransen op Le Pen stemde, verzet zich openlijk tegen de manier waarop deze het katholicisme voor zijn dubieuze karretje spant.

De protestanten zijn in Frankrijk slechts een kleine minderheid: zij vormen zo'n 1% van de bevolking. En in tegenstelling tot de katholieke kerk stemt men er doorgaans links, terwijl men bovendien kan terugzien op een sterk anti-nazistisch verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het verbaast daarom ook niet te vernemen dat Le Pen bijvoorbeeld in een streek waarin een hoog percentage protestanten woont, de Vendée, het Front National niet hoger dan 8% scoorde. Zijn de Franse calvinisten en lutheranen dan immuun voor het gif van de vreemdelingenhaat?

De schijn bedriegt. Eerder het tegendeel lijkt het geval te zijn. Een opinie-onderzoek wees uit dat 16,3% van de Franse protestanten voor Le Pen had gestemd — een percentage hoger dan het landelijk gemiddelde! En dat in het Oosten, waar veel protestanten wonen, evenredig hoge scores voor het Front National zijn te melden (in de Elzas bijvoorbeeld 21,8% en de Neder-Rijn 26%). De socioloog Jean-Paul Willaime schreef in het protestantse blad *Réforme* voorzichtig, dat 'de veronderstelling niet moet worden uitgesloten dat er onder de protestanten relatief veel op Le Pen is gestemd.'

'GOD IS GEEN NATIONALIST'

De synode van de Eglise Réformée vergaderde van 12 tot 15 mei jl. in Nantes. De voorzitter, ds. Jean-Pierre Monsarrat, hield een alarmerende openingstoespraak. Hij sprak over de malaise van de Franse samenleving, maar ook over de onmacht van de kerkleiding om de kerkleden van een diabolische vreemdelingenhaat te weerhouden. De synode gaf vervolgens de volgende verklaring uit: 'De God van het evangelie is geen nationalist. Jezus Christus bevrijdt ons van de verleiding om zondelijken te creëren. Hij nodigt ons uit tot een leven van medemenselijkheid, van gastvrijheid, van een gedeeld bezit, van hoop'. Ware woorden. Of ze ook effect zullen hebben?

Hopelijk komt er ruimte voor meer sociale en politieke creativiteit om de grote problemen waar Frankrijk voor staat te lijf te gaan. En in dat land niet alleen: grote werkloosheid, een gistende smeltkroes van culturen kennen alle Europese landen op dit moment. De problemen die daardoor ontstaan moeten niet worden gekleineerd. Maar hun gemakkelijkste oplossing is bepaald niet de beste. De zondebok-politiek van Jean-Marie Le Pen mag geen kans krijgen, in Frankrijk niet, noch elders.

• • •

FRITS DE LANGE
THIJS BERMAN

World Conference on Religion and Peace

WCRP

DAGCONFERENTIE WCRP/NEDERLAND 5 JUNI 1988

Op zondag 5 juni wordt de 1e dagconferentie/jaarbijeenkomst van WCRP/Nederland gehouden in de KOSMOS, Prins Hendrikkade 142, Amsterdam (7 minuten lopen vanaf het Centraal station).

Thema: 'Hoe kunnen we vanuit verschillende religieuze tradities in Nederland samenwerken voor vrede?'

Programma:

- 11.30-12.00 Aankomst (koffie en thee verkrijgbaar).
 - 12.00-12.20 Opening door Prof. Dr. Arnulf Camps ofm, voorzitter WCRP/Nederland.
 - 12.20-12.30 Twee lezingen over het thema — met gelegenheid tot enkele informatieve vragen.
 - 1. Dhr. *Emin Ates*, voorzitter moskee Al-Aqsa, Den Haag, bestuurslid van de Turks-islamitische culturele federatie.
 - 2. Dr. *Jan van Raalte*, oud-secretaris werkgroep 'Pluriforme Samenleving' van de Raad van Kerken (en heeft 12 jaar in Suriname gewerkt).
 - 13.30-14.00 Lunchpauze. Er is voor eigen rekening koffie, thee, soep en brood.
 - 14.00-14.30 Een muzikale bijdrage van de muziekgroep Day Star.
 - 14.30-16.00 Forumdiscussie over het thema.
 - 16.00-16.30 Plannen van het bestuur voor 1988-1989.
 - 16.30-17.00 Een meditatieve afsluiting met bijdragen vanuit de verschillende religies.
 - 17.00-17.30 Gelegenheid tot nagesprek.
- Er is kinderopvang aanwezig.
Kosten: f 10, — per persoon.
U kunt zich van tevoren opgeven bij de secretaris: Ds. Henk E. Schouten, v.d.Brandelerkade 22, 2313 GW Leiden. Telefoon 071-218723.
We zouden graag bij benadering willen weten hoeveel mensen er ongeveer komen. • • •